

В. А. Вітер,
аспірант, Державний університет "Житомирська політехніка"
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-5391-4950>

Ю. С. Цаль-Цалко,
д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту, бізнесу та маркетингових технологій,
Державний університет "Житомирська політехніка"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4525-9449>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.2.168

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄС

V. Viter,
Postgraduate student, State University "Zhytomyr Polytechnic"
Yu. Tsalko,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Management, Business and Marketing Technologies, State University "Zhytomyr Polytechnic"

CURRENT STATE AND TRENDS OF FOREIGN INVESTMENT DEVELOPMENT IN THE UKRAINIAN ECONOMY AMIDST EU INTEGRATION

У статті детально проаналізовано динаміку обсягів та структури іноземних інвестиційних потоків в економіку України за 2014–2023 роки, виділено періоди значних коливань та обґрунтовано причини впливу на зміни, що відбулися. Розглянуто сутність, динаміку та структуру міжнародної інвестиційної позиції країни, значна увага зосереджена на важливості прямих іноземних інвестицій, їх структурі та змінах обсягів. Проведено порівняльний аналіз надходжень в Україну та відтоку прямих іноземних інвестицій з України. Визначено, які галузі та регіони економіки України є найбільш привабливими для іноземних інвесторів. Зокрема, встановлено, що наразі пріоритетними сферами для інвестування залишається фінансова та страхова діяльність, промисловість, а також оптова та роздрібна торгівля. При цьому з урахуванням наявних соціально-економічних проблем та важливості для подальшої євроінтеграції, виділено ключові галузі, що потребуватимуть першочергового фінансування: енергетика, оборонна промисловість, інновації в агросфері, екологічна безпека та реабілітація військових і постраждалого цивільного населення. Наголошено на тому, що інвестиційна політика країни має сприяти не лише економічному, а й соціальному розвитку. Для цього необхідно залучати додатковий капітал у види економічної діяльності, які пов'язані з людським капіталом та безпосередньою якістю життя населення (освіта, охорона здоров'я, спорт тощо). Досліджено розподіл прямих іноземних інвестицій за топ-10 країн-інвесторів, зазначено, що завданням України, як кандидата на вступ до ЄС, має бути розробка ефективного механізму скринінгу іноземних інвестицій, спрямованого на забезпечення чистоти іноземних ресурсів з метою унеможливлення недобросовісного їх використання.

The relevance of the research topic is determined by the fact that on the path to Eurointegration, a significant obstacle is the traditionally low investment attractiveness of the country for foreign investors. The aforementioned emphasizes the necessity of paying increased attention to the development of an effective mechanism for attracting foreign investments. To formulate such a mechanism in the context of a rapidly changing environment, constant monitoring of the dynamics and structure of investment volumes, problems, and prospects of investment processes activation is essential both at the national level in Ukraine and at the regional and local levels.

The article provides a detailed analysis of the dynamics, volumes, and structure of foreign investment flows into Ukraine from 2014 to 2023. It identifies periods of significant fluctuations and substantiates the reasons influencing these changes. The essence, dynamics, and structure of the country's international investment position are examined, with a focus on the importance of foreign direct investments (FDI), their structure, and volume changes. A comparative analysis of FDI inflows to and outflows from Ukraine is conducted.

The study determines the most attractive sectors and regions of Ukraine's economy for foreign investors. Currently, priority investment areas include finance and insurance, industry, wholesale and retail trade. Considering existing socio-economic problems and the importance for further Eurointegration, key sectors requiring priority funding are highlighted: energy, defense industry, innovation in agriculture, environmental safety, and the rehabilitation of military and civilian victims.

The article emphasizes that the country's investment policy should contribute not only to economic development but also to social progress. It advocates for attracting additional capital into sectors related to human capital and the direct quality of life (education, healthcare, sports, etc.). The distribution of foreign direct investments among the top 10 investor countries is examined. It is noted that, as an EU candidate, Ukraine's task should be to develop an effective mechanism for screening foreign investments, ensuring the purity of foreign resources to prevent their unscrupulous use.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, іноземні інвестиції, чинники впливу, інтеграційні процеси, країни-інвестори.

Key words: investment activity, foreign investments, influencing factors, integration processes, investor countries.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У березні 2024 року Україна почне переговори про вступ до ЄС. На шляху до цієї мети залишається чимало серйозних перепон, серед яких не менш гострою є традиційно низька інвестиційна привабливість для іноземних інвесторів. Оскільки залучення іноземного інвестиційного капіталу є важливим компонентом інтеграції, постає завдання підвищити інвестиційний імідж держави, що виступає як засіб зміцнення міжнародної конкурентоспроможності та водночас національної економічної безпеки. Однак процес його формування наразі ускладнюється як військовими діями на території України, так і іншими ключовими бар'єрами: відсутністю спеціально уповноважених органів управління у сфері іноземних інвестицій; недостатнім захистом прав інтересів інвесторів спричиненим слабкістю державних інститутів, зокрема неефективністю судової системи, високим рівнем корупції та тіньової економіки; недостатнім рівнем державної допомоги у напрямі пришвидшеного ухвалення і ратифікації нормативно-правових актів, необхідних для підтримки інвестиційної діяльності підприємств; низькою спроможністю населення до заощаджень, що у свою чергу впливає на потенціал розширення ринків збуту і як наслідок на потенційну зацікавленість інвестора у збільшенні виробництва тощо.

Вище зазначене актуалізує необхідність посилення уваги до розробки ефективного механізму залучення іноземних інвестицій. Для його формування на фоні швидкозмінюваного середовища необхідним є постійний моніторинг динаміки та структури обсягів інвестицій, проблем та перспектив активізації процесів інвестування як в цілому в Україні, так і на регіональному та локальному рівнях.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням іноземного інвестування в економіку України значну увагу приділяли вітчизняні науковці. Проведення аналізу інвестиційної привабливості України

для іноземних інвесторів висвітлено у працях Дзеніс В.О., Дзеніс О.О., Шестакової О.А. [3], Дудчик О.Ю., Пашикян І.С., Соловйової А.Г. [5]. Аналіз сучасного стану, особливостей, масштабів та структури залучення прямих іноземних інвестицій здійснювали Куцик В.І., Герасимова А.В. [7], Мацука В.М. [9], Тимоць М.В., Стахів Г.І. [14], Цаль-Цалко Ю.С., Нагірняк М.Ф. [16]. Проте, з урахуванням динамічності тенденцій надходження іноземних інвестицій їх аналіз та узагальнення проблематики іноземного інвестування залишаються досить актуальними.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою наукового дослідження є здійснення аналізу сучасного стану та тенденцій розвитку іноземних інвестицій в економіку України в умовах інтеграції України до ЄС.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Можливість України розпочати переговори про вступ до ЄС є позитивним сигналом для міжнародних інвесторів, оскільки тепер Україна стає перспективною платформою для стартапів. Органи ЄС, співпрацюючи з Україною у питаннях відновлення економіки, можуть розглядати такі проєкти не тільки через призму допомоги постраждалим від збройної агресії країні, а й через призму інвестицій у наближення України до стандартів ЄС [1].

На першому етапі оцінювання обсягів іноземного інвестування слід визначити місце коштів іноземних інвесторів у загальному обсязі капітальних інвестицій України (табл. 1). Дані таблиці 1 відображають тенденції зростання обсягів капітальних інвестицій протягом 2014—2021 років в економіку України за рахунок всіх джерел з деяким спадом у 2020 році. Проте частка коштів іноземних інвесторів в структурі капітальних вкладень залишається досить незначною, коливаючись від 3,0% у 2015 році і лише 0,1% у 2021 році і характеризується спадом з 2017 року. Такі показники можуть

свідчити про те, що інвестиційний клімат нашої держави є несприятливим.

Капітальні вкладення в Україні інвестують також й іноземні банки через кредитування, зокрема в 2021 році було видано кредитів на суму 9810,9 млн грн або 1,9% загальної суми кредитування [16].

В сучасних умовах для оцінки стану міжнародних розрахунків зростає значення міжнародної інвестиційної позиції (МІП) країни — статистичного звіту, що відображає вартість і структуру зовнішніх фінансових активів та зобов'язань країни на певний момент часу [13].

Щоб зрозуміти наскільки країна є інвестиційно привабливою насамперед слід використати дані щодо чистої міжнародної інвестиційної позиції, яка являє собою різницю між фінансовими активами та зобов'язаннями резидентів країни перед нерезидентами. Якщо МІП країни є позитивною, це означає, що країна — чистий кредитор по відношенню до інших країн світу, а якщо вона негативна — то чистий боржник.

Динаміку МІП України за 2014-2023 рр. відображено у табл.2. Як бачимо, Україна в рази більше залучає інвестицій, ніж здійснює інвестування в економіку інших країн. Чиста міжнародна інвестиційна позиція України (ЧМІП) станом на 31.12.2022 року є негативною у розмірі 2806 млн дол. США, що означає перевищення вартості зобов'язань України перед інвесторами над вартістю її активів за кордоном. На кінець III кварталу 2023 року негативна величина міжнародної іноземної позиції збільшилася на 2321 млн дол. США. або на 82,7% [13]. Отже, інвестування української економіки відбувається на умовах зовнішнього боргу.

Можна прослідкувати й те, що збільшення від'ємної ЧМІП відбувалося напередодні економічних криз. Так, у 2015 р. маємо зменшене значення показника майже вдвічі порівняно з попереднім роком, та знову його зростання у 2019 році на 25,6% або на 5662 млн дол. США.

МІП розглядаємо як комплексний показник, за яким можливо проводити аналіз не лише її загального стану, але й структури. До спільних статей активів та пасивів, які практично повністю співпадають, належать прямі та портфельні інвестиції, інвестиції в похідні цінні папери

Таблиця 1. Динаміка обсягів капітальних інвестицій та частка іноземного капіталу в їх структурі, млн грн

Показник	Обсяг інвестицій							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Капітальні інвестиції	219419,9	273116,4	359216,1	448461,5	578726,4	623978,9	419836,7	528802,0
в т.ч. кошти іноземних інвесторів	5639,8	8185,4	9831,4	6206,4	1795,5	4663,9	1729,2	779,0
у %	2,6	3,0	2,7	1,4	0,3	0,7	0,4	0,1

Джерело: сформовано на основі [6].

та інші інвестиції, а також резервні активи. Слід розуміти, що інвестиції в активах відображають обсяги інвестиційних ресурсів, які вітчизняні інвестори вклали за кордон, така ж стаття у пасивах показує іноземні інвестиції, які в країну надійшли.

Важливими складовими є інвестиції за цілями інвестування. Варто зауважити, що плануючи залучення інвестицій, необхідно розуміти мотиваційні цілі інвесторів, оскільки їхня діяльність може мати різний вплив на економіку країни. Якщо інвестори, які здійснюють вливання прямих інвестицій зацікавлені у довгостроковому інтересі до підприємства шляхом довгострокових вкладень реальних активів та ефективного контролю за реципієнтом, то портфельні інвестори — у тому, аби заробити на різниці між ціною купівлі та продажу цінних паперів у короткостроковій (інструменти грошового ринку) або довгостроковій (боргові зобов'язання та векселі) перспективі без активної участі в управлінні інвестованими суб'єктами господарювання. Якщо іноземні портфельні інвестиції (ІПІ) — це додавання міжнародних активів до портфеля компанії (диференціація портфеля шляхом придбання акцій або облігацій іноземної компанії), натомість прямі іноземні інвестиції (ПІІ) вимагають значних їх обсягів або прямого придбання компанії, розташованої в іншій країні, а не лише її цінні папери. Порогове значення для ПІІ, яке встановлює контрольний пакет акцій, відповідно до вказівок, встановлених Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), становить мінімум 10% частки власності в іноземній компанії [19].

Відмітимо, що характерною рисою для України є переважання прямих іноземних інвестицій над портфельними. Для України саме ПІІ — це ефективна реструктуризація економіки, зростання рівня конкурентоспроможності, розвиток підприємництва, розвиток нових

Таблиця 2. Динаміка міжнародної інвестиційної позиції України

Показник	Обсяг інвестицій									
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023*
Активи всього, млн дол.	122500	124571	124280	129347	133490	140853	149762	159099	168074	189394
в т.ч. ПІІ, млн дол.	9704	3265	3261	3438	3524	4343	3958	3885	2837	3199
у %	7,92	2,62	2,62	2,66	2,64	3,08	2,64	2,44	1,69	1,69
ІПІ, млн дол.	188	173	96	98	129	546	703	616	1281	2943
у %	0,15	0,14	0,08	0,07	0,10	0,39	0,47	0,39	0,76	1,55
Пасиви всього, млн дол.	185623	157337	151386	154975	156555	168580	171665	185293	170980	194521
в т.ч. ПІІ, млн дол.	63910	48694	50426	50459	49829	56810	55142	69926	54691	58923
у %	34,4	30,9	33,3	32,6	31,8	33,7	32,1	37,7	32,0	30,2
ІПІ, млн дол.	32961	28758	28778	30569	32674	38575	37500	38329	35939	35335
у %	17,7	18,3	19,0	19,7	20,9	22,9	21,8	20,7	21,0	18,1
ЧМІП	-63123	-32766	-27106	-25628	-22065	-27727	-21903	-26194	-2806	-5127

* станом на III квартал 2023 року.

Джерело: сформовано на основі [13].

галузей, реалізація великих проектів, запровадження прогресивної техніки і технологій, створення нових робочих місць та підвищення кваліфікації місцевої робочої сили, приток іноземної валюти, поліпшення платіжного балансу, підвищення експортних показників та диференціація експорту, створення сприятливих умов для місцевих постачальників, нові практики корпоративного управління тощо [5; 10; 14; 15].

Натомість, відмітимо, що у структурі активів за період 2023 року у 2,2 рази збільшився обсяг портфельних інвестицій, сягнувши 92% від величини ПІІ. Одним з етапів дослідження їх динаміки є оцінка тенденції інвестиційних потоків в Україну та з України. Для більшого наочного відображення динаміки змін припливу та відтоку ПІІ нами побудовано графік (рис. 1), за яким спостерігаємо за досліджуваний період три піки зниження обсягів їх надходження (2015 р., 2020 р. 2022 р.).

Щодо прямих інвестицій з України, то суттєвих змін їх обсягів не відбувалося, починаючи з різкого падіння у 2015 році й до 2022 року.

Як прямі, так і портфельні інвестиції за досліджуваний період перевищують потік в Україну у кілька разів. Якщо розглядати співвідношення ПІІ в Україну та з України, то перші переважають обсяги останніх на кінець III кварталу 2023 року у 18,4 рази (для порівняння таке співвідношення щодо портфельних інвестицій сягає росту у 12 разів). У 2014 році залучені в економіку України прямі іноземні інвестиції перевищували ті, що виходили з України лише у 6,6 раз, тоді як цей показник за портфельними інвестиціями сягнув позначки у 175 разів.

Цікавим є той факт, що портфельні інвестиції за своєю сутністю мали б оперативніше реагувати на кризові явища. Однак, з аналізу зрозуміло, що ситуація спостерігається дещо інша: обсяг прямих інвестицій у кризові роки скорочувався швидше, ніж портфельних. Зокрема, у 2015 році ПІІ в економіку України порівняно з 2014 роком зменшилися на 23,8 % та у 2020 — на 21,8%, у той час портфельні зменшилися на 2,8% та 6,3% відповідно. Аналогічна ситуація простежується з відтоком інвестицій: у 2015 році прямі іноземні інвестиції зменшилися на 66,4%, портфельні — на 8%; у 2020 році визначаємо спад прямих інвестицій на 27% та ріст портфельних більше ніж у 2 рази. Це вказує на те, що одним із трендів іноземного інвестування є активізація іноземних інвесторів, які орієнтовані на швидку віддачу невеликого капіталу або посередницькі та спекулятивні операції [9, с.92].

Причинами різкого коливання обсягів інвестицій у 2014—2015 рр. стала нестабільність економічного та політичного стану в Україні, викликана початком революції гідності, окупацією Криму та війною на сході, у 2020—2022 рр. — невизначеністю ситуації через початок масового карантину та повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України.

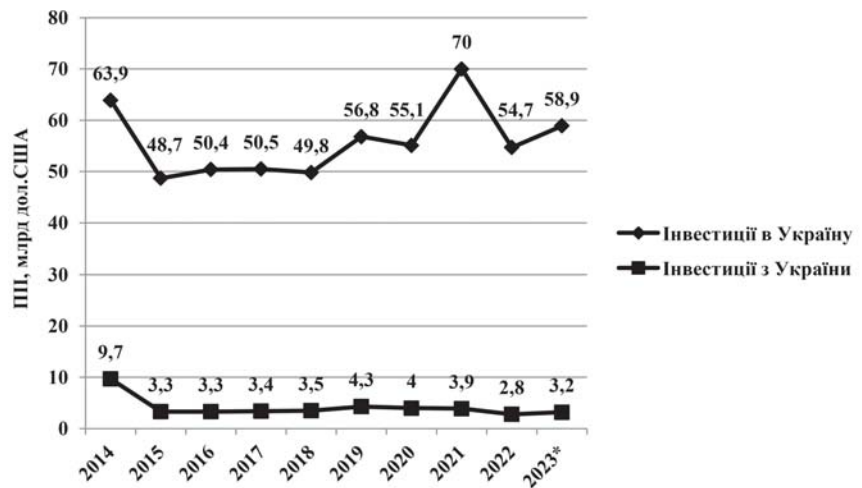

Рис. 1. Динаміка надходження в Україну та відтоку прямих іноземних інвестицій з України

* станом на III квартал 2023 року
Джерело: сформовано на основі [13].

Для порівняння зі світовою ситуацією, за даними Конференції ООН з торгівлі та розвитку, у 2020 році прямі іноземні інвестиції в усьому світі скоротилися через пандемію COVID-19. Загальний обсяг глобальних інвестицій того року становив 859 мільярдів доларів США порівняно з 1,5 трильйонами доларів США попереднього року. У 2021 році світові ПІІ відновилися на 88% [20].

За період 2014—2023 рр. сума вкладених прямих інвестицій в економіку України була найбільшою у 2021 році і складала 37,7% в структурі пасивів. Припускаємо, що це пов'язано із прийняттям законопроекту про "інвест-нянь", який започаткував комплексний підхід до підтримки інвесторів у формі податкових пільг, забезпечення права користування земельною ділянкою, необхідною для реалізації інвестиційного проекту, а також побудови інженерно-транспортної інфраструктури за рахунок державних коштів [12]. Крім того, можемо спостерігати збільшення обсягів інвестицій у 2023 році. Лише за три квартали даного року приток інвестицій збільшився на 7,7% порівняно з попереднім роком. Активізувався й процес відтоку інвестицій: за досліджуваний період 2023 року обсяг ПІІ з України збільшився на 12,7% порівняно з 2022 роком.

Ще одним механізмом стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України є введена в дію система підтримки розвитку індустріальних парків, зокрема прийняті у червні 2022 року Закони України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні" та "Про внесення змін до статті 287 Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні". Внесені зміни до Митного та Податкового кодексів України щодо індустріальних проєктів обумовлюють звільнення від податку на прибуток (термін до 10 років), від ПДВ на ввезення обладнання та від ввізного мита за умови, що вивільнені від оподаткування кошти будуть використані учасниками індустріальних парків на розвиток їх діяльності в межах парку. З цією ж метою визначено можливість на часткову чи повну ком-

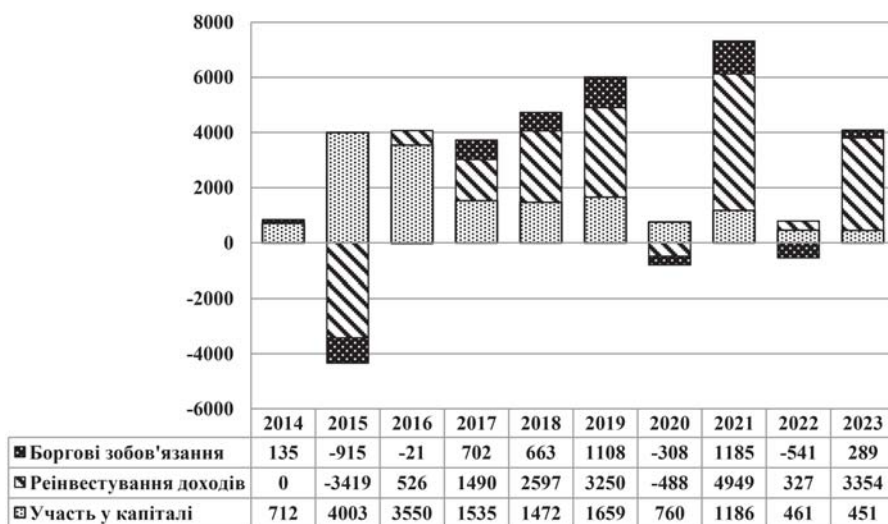

Рис. 2. Прямі іноземні інвестиції в економіку України за принципом спрямованості, млн дол. США

Джерело: сформовано на основі [13].

Таблиця 3. Розподіл прямих іноземних інвестицій за країною походження (топ-10 країн-інвесторів в економіку України), млн дол. США

Країна-інвестор	Обсяг ПІІ							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Австрія	406,6	236,0	-54,6	59,7	121,1	41,7	167,8	121,8
Кіпр	-2919,9	-796,3	402,2	1019,8	2661,0	-910,0	1674,4	-73,8
Люксембург	167,4	74,5	124,6	15,7	185,1	214,5	321,1	262,4
Нідерланди	212,7	782,6	379,2	923,1	589,0	-266,3	1435,2	-537,0
Німеччина	120,2	257,1	414,1	341,4	93,3	-299,5	695,3	-283,1
Польща	-10,6	114,3	141,0	143,2	211,2	129,3	227,9	97,2
США	81,3	25,1	108,9	127,8	112,3	-12,6	326,6	215,4
Франція	339,5	134,9	112,3	119,6	161,4	112,5	177,2	213,7
Швейцарія	60,0	292,3	842,6	764,2	287,5	498,6	693,3	362,0
Велика Британія	127,0	347,1	213,3	88,6	177,8	221,2	245,5	266,8
Всього	-331,0	4055,4	3726,9	4732,0	6017,4	-36,0	7320,0	556,9

Джерело: сформовано на основі [13].

пенсацію відсоткової ставки за кредитами, а також відшкодування витрат за побудову інженерно-транспортних мереж [2, с. 64].

Проаналізуємо як змінювалася структура ПІІ за принципом спрямованості (потіки), аби зрозуміти їх походження (рис. 2). За останні 10 років ПІІ в економіку України залучалися досить нерівномірно. Згідно даних платіжного балансу України за III квартали 2023 року приплив ПІІ в економіку України за напрямом участі у формуванні власного капіталу склав 3,8 млрд дол. США (у т.ч. реінвестування доходів — 3,3 млрд дол. США) та 0,29 млрд дол. США як боргові інструменти.

За роки повномасштабного вторгнення агресора на територію України вкладення інвестицій у власний капітал іноземними інвесторами суттєво скоротився. Зокрема у 2022 році зниження становило 61,1% порівняно з 2021 роком. У 2023 році цей показник ще знизився на 2,2%. Ця динаміка говорить про невпевненість іноземних інвесторів в українському діловому кліматі та перспективах вкладення коштів шляхом придбання статутного та акціонерного капіталу в сучасних умовах.

Значна частина прямих інвестицій, які зараз надходять — це реінвестування доходів, отриманих нерезидентами. Їх приріст у 2021 році є значно вищим, ніж за будь-який з останніх шести років. Можемо говорити про позитивний знак того, що інвестори, які здійснювали

вкладення коштів у нашу економіку, отримали доходи і вирішили їх залишити в Україні, використовуючи для нових інвестицій.

Максимальний обсяг залучених прямих іноземних інвестицій в економіку України за період 2015—2022 рр. припадає на 2021 рік — понад 7,3 млрд дол. США, зменшившись на наступний рік у 13 разів або на 6,8 млн дол. США. Рейтинг 10-ти найбільших країн-інвесторів, які здійснюють пряме інвестування в українську економіку за період останнього десятиліття висвітлено у табл. 3.

На першому місці серед країн за часткою прямих інвестицій у загальному їх обсязі знаходиться Кіпр. Частка цієї країни сягає найбільшого показника у 2019 р. — 44,2%, що на 21,3% більше, ніж у 2021 році. Друге місце займають Нідерланди з часткою 19,6% у 2021 році, далі — Німеччина і Швейцарія — 9,5%, США — 4,5%, Люксембург — 4,4%, Великобританія — 3,3%, Польща — 3,1%, Франція — 2,4%, Австрія — 2,3%. На 2022 рік порівняно з 2021 роком збільшились обсяги інвестицій лише з Франції (на 20,6%) та Великої Британії (на 8,7%).

Як відомо, до недавнього часу Кіпр, а також на сьогодні Нідерландські Антильські острови — це офіційно визнані в Україні офшорні зони, масштабність таких інвестицій пов'язують з капіталом, раніше виведеним з України, який повертався назад у статусі міжнародних інвестицій.

Подібне формування запасів інвестицій характеризується нестабільністю, вибірковістю галузевого розподілу, невисокою технологічною якістю. За таких умов зовнішні інвестиції неспроможні створювати позитивні ефекти підвищення продуктивності та зростання економіки [17, с. 45]. Оскільки Кіпр втратив свою офшорну юрисдикцію, у 2022 році зменшились відповідні надходження ПІІ до України.

Зазначимо, що завдання України, як кандидата на вступ до ЄС, має бути, по-перше: впровадження за прикладом країн ЄС механізму скринінгу іноземних інвестицій, спрямованого на забезпечення чистоти (перевірки) іноземних ресурсів з метою унеможливлення недобросовісного їх використання; по-друге, збереження співпраці з партнерськими демократичними країнами, завдяки яким країна вистояла і зможе закріпити вже досягнуті вигоди у світовій економіці [18]. Залучаючи високоякісні інвестиції за джерелами походження можна одержати високопродуктивні активи та оновити виробничий потенціал за стандартами розвинених країн.

Необхідно зауважити, що проблема оцінки міжнародної інвестиційної привабливості підприємства може бути вирішена лише після визначення усіх факторів, що впливають на її рівень як з боку держави, регіону так і галузі та із середини тобто з боку самого підприємства [3]. Тому вважаємо за необхідне провести регіональний

та галуzeвий аналіз залучення іноземних інвестицій в економіку України.

Для визначення найбільш привабливих сфер економічної діяльності, що викликають інтерес іноземних інвесторів, нами проаналізовано галуzeву структуру надходжень прямих іноземних інвестицій в економіку України у період 2015—2022 років (табл. 4).

Згідно даних табл. 4 бачимо, що практично лідером з надходження іноземних інвестицій впродовж досліджуваного періоду є фінансова діяльність, що може засвідчувати те, що на жаль, переважають інвестори, які шукають вигоди щодо експлуатації купівельної спроможності місцевої економіки без позитивного ефекту її розвитку. Однак, надмірне інвестування у фінансовий сектор, з одного боку, наповнює фінансову систему обіговими коштами, що сприяє стабільній ліквідності фінансової системи країни, а з іншого, — створює підстави для екстенсивного розвитку економіки [7, с. 56].

У 2021 році найвагоміші обсяги ПІІ були спрямовані до підприємств промисловості — 55,2%, агросфери — 15,4%, організацій з оптової та роздрібною торгівлі — 9,0%, установ, які здійснюють фінансову і страхову діяльність — 8,8%.

Найменшого обсягу в структурі прямих іноземних інвестицій у цьому році було вкладено в освіту (0,01%) та мистецтво (0,12%), відтік інвестицій з України спостерігався у професійній, науковій та технічній діяльності, а також, інформаційно-комунікаційній діяльності. Проте ця галузь є найбільш інвестованою у 2022 році і, передбачаємо, зберігатиме позитивну динаміку, оскільки український сектор інформаційно-комунікаційних технологій вже чітко зорієнтований на співпрацю з розвинутими країнами. Також переважаючий відтік капіталу можемо констатувати з таких галузей як мистецтво, спорт, відпочинок, тимчасове розміщування й організація харчування.

Суттєвими є вкладення в торгівлю — галузь з порівняно невисокими комерційними ризиками, де швидко оновлюється асортимент та окупаються витрати. Найбільше інвестицій в галузь було залучено у 2018 році, що складає 18,6% від загального обсягу та 14,3% у 2019 році. У 2022 році торгівля являється другим сектором економіки за кількістю притоку іноземних інвестицій з позитивною динамікою росту порівняно з попереднім роком на 23,4 млн дол. США.

Досліджуючи структуру прямих іноземних інвестицій спостерігаємо, що види економічної діяльності, які пов'язані з людським капіталом та безпосередньою якістю життя населення (освіта, охорона здоров'я, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, тимчасове розміщення та організація харчування) характеризуються низькою інвестиційною привабливістю. Однак, інвестиційна політика країни має сприяти не лише економічному, а й соціальному розвитку. Зауважимо, що освічена та кваліфікована робоча сила є важливим інвес-

Таблиця 4. Розподіл прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності, що надійшли в економіку України, млн дол. США

Вид економічної діяльності	Обсяг ПІІ							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Сільське, лісове та рибне господарство	589,3	389,5	257,6	-8,5	38,0	224,6	1127,8	378,3
Промисловість	-2143,2	128,1	1705,4	2391,9	2480,2	-851,1	4039,5	-1655,4
Будівництво	-99,3	33,0	66,4	57,9	25,2	-119,0	74,1	-166,0
Оптова та роздрібна торгівля	-1115,1	433,3	358,2	880,5	862,9	-48,4	656,7	680,1
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	-452,5	40,3	120,7	70,6	345,6	26,9	165,9	159,6
Організація харчування	-79,4	-10,9	37,9	28,3	48,7	-46,9	38,3	-40,6
Інформація та телекомунікації	368,5	193,0	86,3	96,3	-67,6	373,8	-2,1	570,5
Фінансова та страхова діяльність	3054,4	2741,0	1073,4	776,5	1172,0	226,0	644,6	1 078,9
Операції з нерухомим майном	-327,9	-94,1	48,4	397,7	494,1	-157,5	347,3	-281,8
Професійна, наукова та технічна діяльність	-67,3	149,1	-57,7	-53,0	468,3	79,2	-37,8	-57,2
Освіта	1,0	9,0	-2,3	-4,6	-3,6	-0,4	1,1	*
Охорона здоров'я	1,8	2,5	-3,2	7,9	36,7	7,8	29,8	-22,6
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-58,5	-11,6	-4,5	-3,6	-30,1	-3,3	8,9	10,6
Всього	-331,0	4055,4	3726,9	4732,2	6017,4	-36,0	7320,0	556,9

* дані не оприлюднено.

Джерело: сформовано на основі [13].

тиційним критерієм для багатьох глобальних компаній. Низький рівень фінансування даних галузей призводить до знецінення людського капіталу. Тому країни, які інвестують в освіту та прагнуть покращити свою робочу силу за допомогою професійної підготовки визнають першочергову роль людини у суспільному виробництві та виглядають більш привабливими для іноземних фірм.

Отже, в економіку України в основному вкладаються кошти за галузями, які мають можливість забезпечити найвищу швидкість обороту капіталу і відносно високу норму прибутку. При цьому, ефективність залучення ПІІ потребує скоординованої економічної політики держави.

Якщо розглянути соціально-економічні проблеми сьогодення, з якими стикається бізнес та суспільство, і які зростатимуть у повоєнні часи та будуть важливими для подальшої євроінтеграції, то першочерговими ключовими галузями, що потребуватимуть фінансування та можуть бути інвестиційно привабливими у довгостроковій перспективі, є галузі, пов'язані з питаннями:

— енергетичної стійкості країни. У паливно-енергетичному комплексі є необхідними капіталовкладення у програми модернізації та технічного переозброєння обладнання атомних, теплових, вітрових та гідроелектростанцій, ліній електропередач і будівництва газопроводів. До прикладу, корпорація ДТЕК наразі реалізує інвестиційні проєкти Полтавської та Тилігульської вітрових електричних станцій. Зокрема, найбільший приватний інвестиційний проєкт в галузі енергетики із загальним обсягом інвестицій, що перевищують 650 млн євро — завершення будівництва Тилігульської ВЕС — найбільшої в Україні та в цілому у Східній Європі вірової електростанції. Подібні проєкти наближають Україну до її кінцевої мети — стати хабом зеленої енергетики для Європи [4];

Таблиця 5. Розподіл прямих іноземних інвестицій, що надійшли в економіку України за регіонами, млн дол. США

Область	Обсяг інвестицій							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Вінницька	63,7	65,7	12,5	64,4	31,0	-90,7	121,3	253,5
Волинська	-48,7	-32,7	53,3	29,7	-41,3	50,3	49,4	57,8
Дніпропетровська	-390,6	86,2	798,4	1 195,4	544,9	-617,5	1 640,8	752,3
Донецька	-847,6	-104,4	52,2	310,8	-846,9	-297,0	304,0	*
Житомирська	-29,1	13,3	-0,4	74,6	170,6	3,2	116,0	- 38,3
Закарпатська	-16,3	18,7	-10,4	51,7	43,4	33,8	50,8	18,7
Запорізька	-210,3	112,5	255,5	237,3	-44,2	-102,9	522,7	- 218,7
Івано-Франківська	-46,1	-22,4	59,2	21,6	-46,2	-199,6	335,2	- 202,7
Київська	-515,9	-23,7	116,5	276,7	401,0	-87,6	348,9	- 1,1
Кіровоградська	-25,7	16,3	-0,7	12,6	32,1	10,6	89,8	56,6
Луганська	-785,0	-436,4	-339,2	-92,9	316,0	-383,3	-2,3	*
Львівська	69,5	152,7	156,5	97,7	317,1	-56,8	121,6	366,4
Миколаївська	-3,3	2,8	-22,7	41,5	172,8	272,9	193,2	- 24,9
Одеська	-376,0	91,9	64,7	-66,8	139,9	119,6	51,6	9,4
Полтавська	131,3	2,6	283,7	238,2	490,0	573,0	720,0	480,9
Рівненська	-273,5	-50,9	-26,1	28,7	175,5	-122,8	134,0	- 226,4
Сумська	-18,2	1,0	-13,0	-27,1	77,7	-59,5	-97,3	0,4
Тернопільська	27,1	2,3	21,6	-42,2	-43,6	24,3	7,2	57,9
Харківська	110,0	163,2	97,5	138,6	64,6	123,5	149,5	- 154,6
Херсонська	8,5	-21,5	8,4	42,5	183,9	21,5	145,6	*
Хмельницька	-40,7	41,1	86,2	-71,1	43,5	70,1	210,9	86,9
Черкаська	-53,7	45,9	17,8	47,8	152,6	-99,8	238,5	- 147,4
Чернівецька	3,5	3,2	-31,0	1,2	15,3	7,1	6,3	13,0
Чернігівська	-23,4	125,0	230,6	100,1	94,9	122,8	169,4	54,9
м. Київ	2 898,8	3 756,0	1 803,5	1 949,8	3 630,1	568,8	1 545,4	1 254,5
Всього	-331,0	4055,4	3726,9	4732,2	6017,4	-36,0	7320,0	556,9

* дані не оприлюднено у зв'язку з низьким рівнем звітування.
Джерело: сформовано на основі [13].

— розвитку інновацій в оборонній промисловості, зокрема, розробки сучасних систем навігації, логістики, розробок у сферах штучного інтелекту, робототехніки, дронів, хмарних обчислень та кібербезпеки [9];

— інновацій в агросфері, яка зіткнулася з великими проблемами та ризиками внаслідок окупації територій, замінування, постійних обстрілів, відсутності морської та річкової логістики, втрати кваліфікованого персоналу тощо. Після російського вторгнення у світі з'явилася значне занепокоєння пов'язане з продовольчою безпекою, тому стратегічним напрямом для України залишатиметься сільськогосподарське виробництво та харчова промисловість, що з урахуванням світової тенденції на екологічність та безпеку продуктів харчування вимагає швидких технологічних трансформацій. Крім того, залучення інвестицій у сільськогосподарське машинобудування прискорить впровадження передових розробок в області вирощування плодовоовочевих продуктів;

— гарантій екологічної безпеки та "зеленої" відбудови України, що є частиною відновлення економіки та євроінтеграції. Екологічні інвестиції — це нові технології у відновлення українського довкілля, яке досить серйозно постраждало від воєнних дій, у розвиток електро-мобільної інфраструктури, екологічного будівництва та енергетики, водопостачання та водовідведення, вивезення та утилізації сміття, а також капіталовкладення у розвиток екологічної громадської свідомості, зокрема екологічне споживання та правильне поводження з відходами тощо;

— реабілітації, лікування та ментальної підтримки військових та цивільних громадян, які зазнали фізичних та психологічних травм внаслідок військових дій, зокрема фінансування соціальних реабілітаційних центрів,

виробників протезів, розробників програм для психологічних консультацій та виробництва ліків.

Від ефективності інвестиційних процесів залежить значною мірою економічний регіональний розвиток. Приплив додаткового капіталу в регіони забезпечує повноцінне функціонування господарюючих суб'єктів та збільшення конкурентоспроможності регіонального виробництва. Однак, за регіонами України обсяги надходжень прямих інвестицій від іноземних інвесторів значно відрізняються (табл. 5). Найбільші обсяги інвестицій припадають на сировинні та великі індустріальні регіони, в той же час поза увагою залишаються менш розвинуті області.

У зальному значенні по Україні лідером щодо залучення ПІІ залишається столиця держави. У 2015—2016 рр., коли по всіх регіонах України спостерігається зниження інвестиційної діяльності, на м. Київ припадає рекордний обсяг у 2016 році — 92,6% вкладеного капіталу. Це пояснюється його економіко-політичним станом, адміністративним статусом міста, розміщенням знач-

ної кількості офісів та філіалів відомих підприємств та ін. Значна частина інвестицій залучена у промислово розвинені східні регіони, зокрема Дніпропетровську область — 25,3% у 2018 р. та 22,4% у 2021 р., у Полтавську область — 9,8% та Запорізьку — 7,1%.

Найменше інвестицій надійшло в Тернопільську та Чернівецьку області — 0,10% та 0,08% відповідно. Такий нерівномірний розподіл іноземних інвестицій в регіональному розрізі посилює розрив у соціально-економічному розвитку областей та послаблює між ними економічні взаємозв'язки. Лише дієва інвестиційна політика держави, у якій мають бути закладені потреби розвитку кожного регіону у конкретних регіональних планах підвищення інвестиційної привабливості сприятиме усуненню регіональних диспропорцій.

Враховуючи проведений аналіз, можна говорити про необхідність комплексної стратегії підвищення інвестиційної привабливості України з низкою елементів у контексті галузевого та регіонального розвитку з використанням можливостей, які отримує Україна зі статусом країни-кандидата на вступ до ЄС. Важливо активізувати діалог щодо розширення доступу до фінансових інструментів, програм фінансової і технічної підтримки ЄС. Для залучення в економіку України іноземних інвесторів вже створено електронну платформу "Advantage Ukraine", на якій представлено інвестиційні проекти, зокрема у промисловості — у сферах металургії та металообробки, фармацевтики, машинобудування, деревообробки та виготовлення меблів [11]. Водночас, зростатиме попит на будівельні послуги і техніку, медицину, транспортну інфраструктуру, агропереробку та відновлення інфраструктури в різних регіонах нашої держави.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, можемо констатувати, що економіка України потребує впровадження ефективної інвестиційної політики на шляху подальшої інтеграції у Європейський економічний простір та стабілізації економічного стану. Проведене дослідження дозволило виокремити сфери, які можуть бути успішними для іноземного інвестора за умов стабілізації економічних та політичних факторів країни. Водночас, як кандидат на вступ в ЄС, Україна має демонструвати виваженість у виборі інвестиційних партнерів, уважно застосовуючи механізми їх перевірки щоб, з однієї сторони надмірна складність процедур інвестування не стала причиною відлякування потенційних інвесторів, а з іншої — для інвесторів, які переслідують сумнівні цілі при входженні у вітчизняне економічне середовище не допускати корупційних лазівок.

Подальші наукові дослідження будуть спрямовані на виявлення та обґрунтування чинників та особливостей залучення іноземних інвестицій в економіку України, беручи до уваги курс на інтеграцію у світову економіку, як кандидата до ЄС.

Література

1. Богдан Т. Статус кандидата на вступ до ЄС: економічні та фінансові переваги. Економічна правда: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/28/688638/>
2. Вітер С., Вітер В. Податкове стимулювання інвестиційних процесів. Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу: зб. праць учасників II Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 листоп. 2023 р.). Житомир: Поліський національний університет, 2023. С.61—65. DOI: <https://doi.org/10.6084/m9.figs-hare.24658692.v1>
3. Дзеніс В.О., Дзеніс О.О., Шестакова О.А. Міжнародна інвестиційна привабливість підприємства. Інфраструктура ринку. Вип.5, 2017. С. 23—29. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/5_2017_ukr/6.pdf
4. ДТЕК і Vestas готові реалізувати найбільший приватний інвестиційний проєкт в галузі енергетики з моменту набуття Україною незалежності. Новини ДТЕК: офіційний веб-сайт. URL: <https://renewables.dtek.com/media-center/press/dtek-and-vestas-ready-to-implement-ukraines-largest-private-investment-project-in-the-energy-sector-since-gaining-independenc/>
5. Дудчик О.Ю., Пашикян І.С., Соловйова А.Г. Інвестиційна привабливість України. Економіка та суспільство. 2016. Вип.2. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/96.pdf
6. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за видами економічної діяльності. Державна служба статистики України: веб-сайт. 2022. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ioz_19.htm
7. Куцик В.І., Герасимова А.В. Моніторинг сучасного стану залучення іноземних інвестицій у економіку України. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. № 69, 2022. С. 53—58. URL: <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1265/1192>
8. Маркевич К. Хто і як інвестує в Україну. Центр Розумкова. URL: <http://razumkov.org.ua/statti/khto-i-yak-investuie-v-ukrain>
9. Мацука В.М. Сучасні тренди іноземного інвестування в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 12. С. 88—94. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/1740/1754>
10. Мережко Г.М., Ткачук М.Є. Статистичний аналіз прямих іноземних інвестицій в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2015. Випуск 8. С. 1213—1215. URL: <http://global-national.in.ua/issue-8-2015/16-vipusk-8-listopad-2015-r/1632-merezhko-g-m-tkachuk-m-e-statistichnij-analiz-pryamikh-inozemnikh-investitsij-v-ukrajini>
11. Підтримка інвестицій у промисловість України в умовах війни та повоєнного відновлення. Національний інститут стратегічних досліджень: офіційний сайт. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-investitsiy-u-promyslovist-ukrayiny-v-umovakh-viyny-ta>
12. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12. 2020 № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>
13. Статистика зовнішнього сектору. Національний банк України: офіційний сайт. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/IIP_q.pdf
14. Тимоць М.В., Стахів Г.І. Фінансові аспекти залучення іноземних інвестицій в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2023. Вип.47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2155/2084>
15. Федоров Р. Осовець О. Як залучати прямі іноземні інвестиції: практичний посібник для українських міст та районів. ПРООН, 2013. URL: https://regionet.org.ua/files/02_How_to_attract_FDI_-_UA.pdf
16. Цаль-Цалко Ю.С., Нагірняк М.Ф. Українські перспективи іноземного інвестування: стан, об'єкти, контролювання бізнесу та облік. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 4. С. 39—47. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/1088/1097>
17. Шовкун І. Вплив ПІІ на структурні зміни економіки у контексті перспектив повоєнного відновлення України. Економіка і прогнозування. 2023, № 2. С. 33—65. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-62>
18. Юрчишин В. Залучення доброчесних інвестицій. Центр Розумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/12/05/2023-PAKT-8.pdf>
19. The World Bank, World Bank Open Data. "Foreign Direct Investment, Net Inflows (% of GDP)." URL: https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?name_desc=false
20. Organisation for Economic Co-operation and Development. "FDI in Figures," Page 1. URL: <https://www.oecd.org/investment/investment-policy/FDI-in-Figures-April-2022.pdf>

References:

1. Bohdan, T. (2022), "The status of a candidate for joining the EU: economic and financial advantages", *Ekonomichna pravda*, available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/28/688638/> (Accessed 5 Jan 2024).
2. Viter, S. and Viter, V. (2023), "Tax stimulation of investment processes", *Rol bukhhalterskoho obliku, audytu ta podatkovoyi polityky u rozbudovi nezalezhnoyi Ukrayiny na shlyakh do Yevropeys'koho Soyuzu. Zbirnyk prats' uchasnykiv II Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoi konferentsiyi* [The role of accounting, auditing and tax policy in the development of independent Ukraine on the way to the European Union, collection of works of the participants of the II International science and practice conferences], Polissia National University, Zhytomyr, Ukraine, pp. 61—65. DOI: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.24658692.v1>
3. Dzenis, V.O., Dzenis, O.O. and Shestakova O.A. (2017), "International investment attractiveness of the enterprise", *Infrastruktura rynku*, Vol.5, pp. 23—29. Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/5_2017_ukr/6.pdf (Accessed 5 Jan 2024).
4. DTEK news (2023), "DTEK and Vestas are ready to implement the largest private investment project in the field of energy since Ukraine gained independence", available at: <https://renewables.dtek.com/media-center/press/dtek-and-vestas-ready-to-implement-ukraines-largest-private-investment-project-in-the-energy-sector-since-gaining-independenc/> (Accessed 5 Jan 2024).
5. Dudchik, O.YU., Pashykyan, I.S. and Solovyova, A.H. (2016), "Investment attractiveness of Ukraine", *Ekonomika ta suspilstvo*, [Online], vol.2. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/96.pdf (Accessed 5 Jan 2024).
6. State Statistics Service of Ukraine (2022), "Capital investments by sources of financing by types of economic activity", available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ioz_19.htm (Accessed 5 Jan 2024).
7. Kutsyk, V.I. and Herasymova, A.V. (2022), "Monitoring of the current state of attracting foreign investments into the economy of Ukraine", *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 2, pp. C. 53—58. Available at: <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1265/1192> (Accessed 5 Jan 2024).
8. Markevych, K. (2019), "Who and how invests in Ukraine", *Tsentr Rozumkova*, available at: <http://razumkov.org.ua/statti/khto-i-iak-investuie-v-ukrain> (Accessed 5 Jan 2024).
9. Matsuka, V.M. (2023), "Modern trends of foreign investment in Ukraine", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol.12, pp. C. 88—94, Available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/1740/1754> (Accessed 5 Jan 2024).
10. Merezko, H.M. and Tkachuk, M.YE. (2015), "Statistical analysis of direct foreign investments in Ukraine", *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky. Mykolayivs'kyy natsional'nyy universytet imeni V.O. Sukhomlyns'koho*, vol.8, pp. 1213—1215, Available at: <http://global-national.in.ua/issue-8-2015/16-vipusk-8-listopad-2015-r/1632-merezhko-g-m-tkachuk-m-e-statistichnij-analiz-pryamikh-inozemnikh-investitsij-v-ukrajini> (Accessed 5 Jan 2024).
11. National Institute of Strategic Studies (2023), "Support of investments in the industry of Ukraine in the conditions of war and post-war recovery", available at: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-investytsiy-u-promyslovist-ukrayiny-v-umovakh-viyny-ta> (Accessed 5 Jan 2024).
12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020), The Law of Ukraine "About state support of investment projects with significant investments in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (Accessed 5 Jan 2024).
13. National Bank of Ukraine (2023), "Statistics of the external sector", available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ioz_19.htm (Accessed 5 Jan 2024).
14. Tymots', M.V. and Stakhiv, H.I. (2023), "Financial aspects of attracting foreign investment in the conditions of martial law", *Ekonomika ta suspilstvo*, [Online], vol. 47, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2155/2084> (Accessed 5 Jan 2024).
15. Fedorov, R. and Osovets', O. (2013), *Yak zaluchaty pryami inozemni investytsiyi: praktychnyy posibnyk dlya ukrayins'kykh mist ta rayoniv* [How to attract foreign direct investment: a practical guide for Ukrainian cities and districts], PROON, Simferopol', Ukraine, available at: https://regionet.org.ua/files/02_How_to_attract_FDI_UA.pdf (Accessed 5 Jan 2024).
16. Tsai'-Tsalko, YU.S. and Nahirnyak, M.F. (2023), "Ukrainian prospects for foreign investment: state, objects, business control and accounting", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 4, pp. 39—47, Available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/1088/1097> (Accessed 5 Jan 2024).
17. Shovkun, I. (2023), "The impact of FDI on structural changes in the economy in the context of prospects for post-war recovery of Ukraine", vol. 2, pp. 33—65, Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-62> (Accessed 5 Jan 2024).
18. Yurchyshyn, V. (2023), "Attracting virtuous investments", *Tsentr Rozumkova*, available at: <https://razumkov.org.ua/images/2023/12/05/2023-PAKT-8.pdf> (Accessed 5 Jan 2024).
19. The World Bank, World Bank Open Data (2022), "Foreign Direct Investment, Net Inflows (% of GDP)", Available at: https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?name_desc=false (Accessed 5 Jan 2024).
20. Organisation for Economic Co-operation and Development (2022), "FDI in Figures", Page 1, Available at: <https://www.oecd.org/investment/investment-policy/FDI-in-Figures-April-2022.pdf> (Accessed 5 Jan 2024).

Стаття надійшла до редакції 07.01.2024 р.